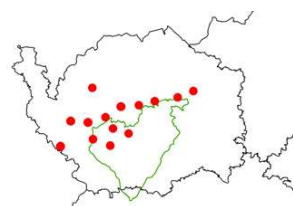

Řeka Ohře u Nebanic, biotop klínatky rohaté. Foto Přemysl Tájek.

Samci klínatky rohaté často usedají na kameny v řekách a potocích. K odpočinku využívají i příbřežní vegetaci, kromě travin a bylin i keře a stromy. Při průzkumu toků bývají častěji zaznamenáváni právě samci, kteří létají nízko nad hladinou, kde loví a patrolují. Při lovu se ale často vzdalují i poměrně daleko od řek, s oblibou k lovu využívají paseky a lesní cesty, kde rádi sedají na vyhrátou zem. Samice žijí skrytě, zdržují se hlavně ve vegetaci, a to i ve větší vzdálenosti od vody (Waldhauser et Černý 2014). Na obrázku samec odpočívající během lovu na pasece nedaleko Kostelní Brízy. Foto Přemysl Tájek.

Klínatka rohatá dobývá Karlovarský kraj

Přemysl Tájek a Pavla Tájková, Český svaz ochránců přírody Kladská

V České republice žije 72 druhů vážek, z nichž sedm patří mezi druhy chráněné zákonem. Jedním z nich je klínatka rohatá (*Ophiogomphus cecilia*), vzácnější druh vázaný na čisté řeky a potoky s písčitým dnem, kde se jejich larvy živí drobným vodním hmyzem. Své jméno dostala klínatka rohatá podle výrůstků, které mají samice na temeni hlavy. V porovnání s ostatními čtyřmi druhy našich klínatek je klínatka rohatá poměrně nápadně zbarvená, obě pohlaví mají svěže jablkově zelenou hrud a žlutočerný zadeček.

Když jsme v roce 2012 zahlédli kousek nad Loktem dvojici klínatek rohatých, šlo teprve

o druhý záznam výskytu druhu na území Karlovarského kraje a naše první setkání s ním bylo pro nás velkým zážitkem. Ještě na konci roku 2018 existovalo z území Karlovarského kraje pouze šest záznamů o výskytu klínatky rohaté: další dva z Ohře z míst, kde byl druh již dříve zaznamenán, z Libockého potoka nad přehradou Horka (tam jsme druh zaznamenali v srpnu 2016) a z rybníka pod dolem Jeronym ve Slavkovském lese (tam několik jedinců v červnu 2016 pozoroval kolega Miloš Váša). V roce 2019 jsme při splouvání Ohře objevili čtyři svlečky klínatek rohatých na pilíři silničního mostu nad Loktem a stali jsme se zde

▲ Líhnoucí se klínatka rohatá na pilíři silničního mostu přes Ohři v Lokti. Foto Pavla Tájková.

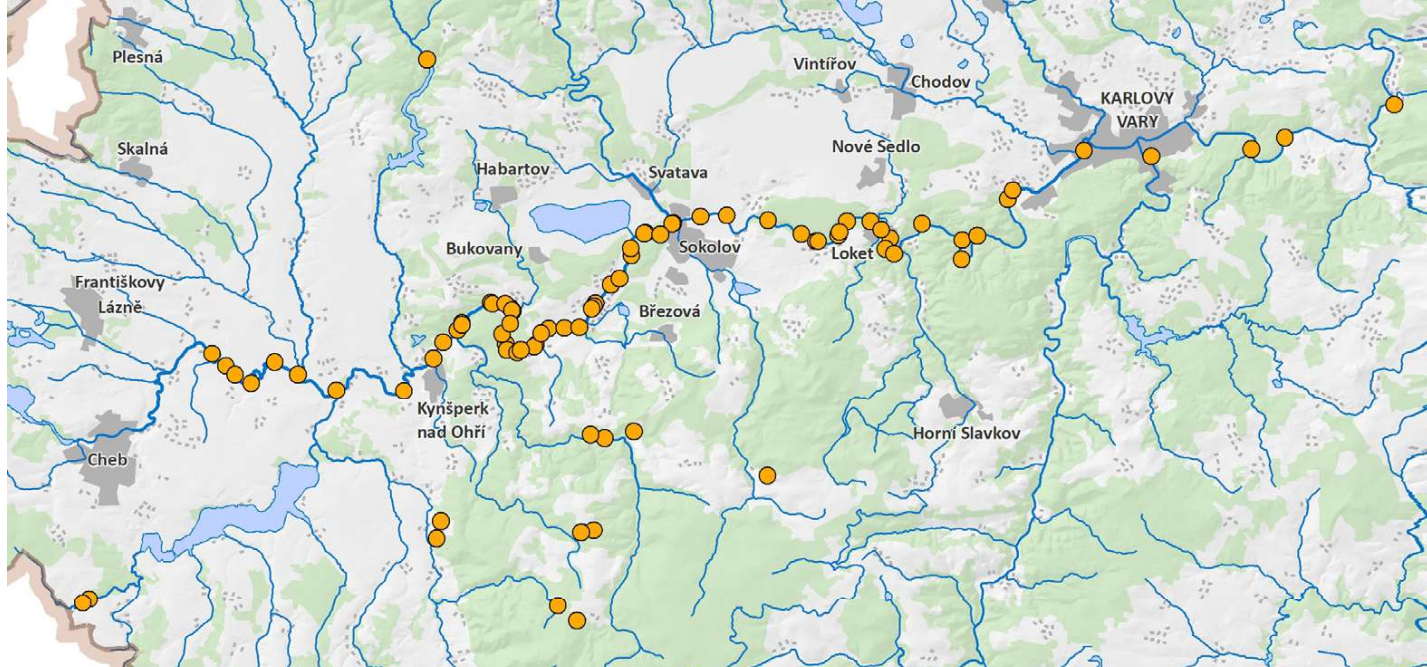

dokonce i svědky líhnutí dalších dvou jedinců. Získali jsme tak nezvratný důkaz, že se druh na území našeho kraje rozmnožuje. Stále se však zdálo, že jeho výskyt je u nás omezen jen na několik krátkých úseků Ohře. Důkazem, že byla klínatka rohatá v našem kraji v té době vzácným druhem byl především průzkum jednoho z našich nejlepších odborníků na vážky Martina Waldhausera. Ten v roce 2015 mapoval možný výskyt klínatky rohaté na Ohři mezi Kynšperkem a Kadaní, ovšem bez úspěchu (web1).

Zvrat nastal v červenci 2021, kdy jsme během mapování motýlů zaznamenali klínatku rohatou hned na pěti lokalitách v západní části Slavkovského lesa. Bylo zřejmé, že na zdejší louky a paseky museli lovící vážky přeletět z větší vzdálenosti, i tak se ale dalo předpokládat, že poměrně vysoký počet nových pozorování věští změny v celkovém obrazu rozšíření tohoto druhu v našem kraji. Přesto jsme při následující vodácké výpravě na Ohři v srpnu téhož roku nevycházeli z údivu. Ve splouváním úseku mezi Sokolovem a Vojkovicemi jsme druh zaznamenali téměř souvisle od Sokolova až do Lokte, níže po proudu mezi Loktem a Karlovými Vary se druh vyskytoval řidčeji, i tak jsme jej zde však zaregistrovali na osmi místech. Pod Karlovými Vary už výskyt druhu vyzníval, jednotlivé klínatky létaly jen u Hubertusu, Sedlečka a v Kyselce.

V roce 2022 jsme prozkoumali horní úsek Ohře mezi Šabinou a Sokolovem. I tady se druh vyskytoval hojně, mezi Kynšperkem a Sokolovem v podstatě souvisle. Podle našich dosavadních zkušeností plaché klínatky jakoby nás přijaly za součást řeky – sedaly nám na loď, pádla i kloboučky. Průzkum

Pro larvy klínatky rohaté jsou typické zejména rozbíhající se křídelní pochvy a mohutné zahnuté hřbetní trny. Larvy žijí zahrabány v horní vrstvě hrubého písku nebo jemného štěrku na dně mírně tekoucích vod, v místech, kde výška vodního sloupce nepřesahuje 1 metr. Zde číhají na svou kořist – loví larvy jepic, chrostíků, dvoukřídlého hmyzu apod. Po 2–4 letech se z larev líhnou dospělci, kteří jsou schopni se po 2–3 týdnech spářit (což je u vážek poměrně dlouhá doba). Foto Přemysl Tájek.

Výskyt klínatky rohaté v Karlovarském kraji.

v roce 2023 jsme pak zaměřili na nejhořejší úsek Ohře tekoucí po státní hranici pod německým městem Hohenberg an der Eger a na zbývající část Ohře pod Vojkovicemi až do Nechranické přehrady. Ani na jednom z těchto úseků jsme ale překvapivě klínatku rohatou nenašli. Narazili jsme na ni ale na Odřavě u Slapan při hledání klínatky vidlité (*Onychogomphus forcipatus*), o níž jsme psali v minulém vydání Arniky.

Klínatka rohatá je dobrou ukázkou druhu, který rychle zareagoval na změny prostředí a masivně obsadil biotopy, které donedávna nebyl schopen osídlit, s největší pravděpodobností kvůli limitním teplotám vody v zimním období. Podrobnější vyhodnocení vlivu proměnných prostředí na změny v rozšíření druhu však teprve připravujeme. ■

Použitá literatura:

Dolný A., Bárta D., Waldhauser M., Holuša O., Hanel L. et al. (2007): Vážky České republiky: Ekologie, ochrana a rozšíření. – ČSOP Vlašim, 672 pp.

Waldhauser M. et Černý M. (2014): Vážky České republiky. Příručka pro určování našich druhů a jejich larev. – ČSOP Vlašim, 184 pp.

web1: Nálezová databáze AOPK ČR. [on-line databáze, portal.nature.cz]. 2023-12-10.

Na Velké Libavě u Kostelní Břízy ve Slavkovském lese jsme po klínatce rohaté neúspěšně pátrali již v roce 2013, nalezena zde byla ale až v roce 2022. Zda se klínatky líhnou v Libavě, nebo šlo pouze o jedince zalétnuvší sem od Ohře, není prozatím zřejmé. K získání jednoznačné odpovědi bude zapotřebí prozkoumat na vhodných místech sedimenty na dně potoka a pokusit se najít larvy vážek. Šance na úspěch jsou značné, některé úseky toku jsou pro klínatku rohatou jako stvořené. Foto Přemysl Tájek.

